

54

Høsterkøb Skovkirkegaard.

Af Havearkitekt Jacob Bergmann.

Da Birkerød Kommunes gamle Kirkegaard ved Birkerød Kirke er helt belagt og ikke kan afgive Plads til nye Gravsteder, og da det Tidspunkt, hvor Byens nye Kirkegaard ogsaa kunde forudses belagt, besluttede Birkerød Sogneraad at anlægge en Kirkegaard ved Høsterkøb Kirke, ikke mindst for at imødekomme Høsterkøbs Beboeres Ønske om at faa egen Kirkegaard.

Høsterkøb Kirke, der ligger paa et sydvendt Areal ved Vejen mellem Høsterkøb og Gyngehuse i Nærheden af Kongevejen, er mod Øst og Vest begrænset af private Ejendomme, mod Nord – bag Kirken – ligger Rudeskov, og heraf er der til Kirkegaard gennem Landbrugsministeriet erhvervet ca. 1 $\frac{1}{2}$ ha.

Naar Sogneraadet valgte at anlægge en Kirkegaard ved Høsterkøb Kirke, var det sikkert ogsaa udfra den Betragtning, at der til en Landkirke ogsaa helst bør være en Kirkegaard; men da der ikke paa Siderne af Kirken fandtes fri Arealer, var der kun den Mulighed at tage en Del af Rudeskov, saafremt man ikke vilde opgive at faa Kirke og Kirkegaard umiddelbart tilknyttet.

Det faldt saaledes ganske naturligt at forsøge at skabe en Skovkirkegaard her ved Høsterkøb Kirke; den eksisterende Bevoksning indbød dertil. Det almindelige Indtryk, man faar ved at betragte en ny Kirkegaard paa flad Mark, hvor der ikke allerede mange Aar i Forvejen er sørget for Tilplantning, er jo ikke altid lige tiltalende, og Tanken om allerede ved denne Kirkegaards Indvielse at have en „færdig“ Kirkegaard har sikkert været medbestemmende for Sogneraadets Beslutning.

Sogneraadet overdrog Projekteringen af Kirkegaarden til d'Hrr. kgl. Skovrider *A. Holten* og Kommunegartner *G. N. Brandt*, hvis Projekt der i nedenstaaende skal gøres nærmere Rede for. Ved Projekteringen har det staaet d'Hrr. klart, at Opgaven at skabe en Begravelsesplads i en typisk dansk Bøgeskov er overordentlig vanskelig. Men at lære Publikum, at næsten hele den gamle Gravstedstradition med dens fri Udfoldelse med Hensyn til Hegn, Roser, Pelargonier, Perlesten o. s. v. maa opgives

til Fordel for Skovens Skønhed, bliver sikkert det vanskeligste og vil kræve meget Arbejde fra de Mænds Side, hvis Opgave det bliver at besørge den daglige Ledelse. Tiden vil vise, om de Bestemmelser, der skal sikre Bevarelsen af Skovnaturen, er fyldestgørende og vil blive overholdte.

Kirkegaardsarealet, der i det væsentligste er bevokset med ung Bøgeskov, har en ret stærk Hældning mod Nord. En indre Ringvejsforbindelse kan saaledes paa Grund af Terrænforholdene ikke opnaas, og der er derfor, som Planen Fig. 54 viser, anlagt en øvre og en nedre Kørevej – liggende omtrentlig paa de gamle Skovstiers Plads – hver afsluttet med en Vendeplads. I Grænsen mellem Kirkegaarden og Kirken er anbragt et Ligkapel inde i den naturlige Jordvold. Taget er dækket med Græs. Ligkapellet er projekteret af Arkitekt *A. P. Christensen* (se Fig. 55).

Den ene Afdeling, umiddelbart bag Kirken, skal anvendes til almindelig Begravelse, baade med enkelte Lodder, Frijord og med Familiegravsteder. Det er Tanken, som det fremgaar af Planen, at de med fuld Streg optrukne Grupper af Lodder først skal belægges, medens de med punkterede Linier afsatte Lodder skal beplantes med Underskov, bestaaende af Kristtorn, Tax, alm. Liguster, Bøg og Alperibs, og belægges, efterhaanden som de først belagte Gravsteder hjemfalder. Denne Underskov af Buske skal hindre det samlede, sikkert mindre tiltalende, Syn af et helt Felt af Gravsteder. Staaende spredt i Afdelingen findes enkelte Bøge, der af Hensyn til Fremtiden er suppleret med enkelte Skovfyr og Ege.

Skovbrynene ind mod Afdelingen og mod Kirken bestaar paa de lyse Steder af Hunderose, Hæg, Slaaen, Tjørn, Bøg og Tax; paa de mørke Steder er plantet Bøg, Tax, Gedeblad, Alperibs og Druehyld. Al Plantning er foretaget uregelmæssigt og i Grupper paa 5–10 Stk., – kun Bøg og Tax er plantet enkeltvis staaende.

Skovbrynene har ikke nogen skarp Begrænsning, men taber sig jævnt over i den gamle Bevoksning. De Lodgrupper, der er beregnet til første Belægning, skal „gaa i Græs“ paa naturlig Maade og skal henligge saaledes, indtil de belægges. Græsset skal slaas et Par Gange i Sommerens Løb, men maa naturligvis ikke holdes som Plæne. Det er Hensigten, at disse Lodder skal afgive Plads for en tør Lysningsflora med *Digitalis* og *Campanula*arter, overensstemmende med Skovnaturen.

Den anden Afdeling, der er beliggende paa Arealets østligste Del, skal udlægges til store lukkede Gravsteder, der kun sælges samlede som Arvegravsteder til særlig Takst. De paa Planen viste Gravsteder er kun at betragte som Signaturer, idet det er Hensigten at afsætte Gravstederne i den ønskede Størrelse, efterhaanden som Gravpladserne erhverves. Som Planen viser, er der tilsigtet en Intimitet for de enkelte Gravsteder, idet disse placeres med ret stor Afstand fra hinanden. Den eksisterende Bevoksning paa dette Sted af Kirkegaarden bestaar af ret aaben, smuk Blandskov med Undervegetation, som søges støttet gennem Plantning af stedsegrønne Buske (*Tax*) tilsat *Kaprifolium*, *Skovklematis* o. l.

Den øvrige Del af Skoven er endnu urørt, men det er Tanken, at den skal behandles forstlig med det for Øje at benytte den forhaandenværende unge Bøgebevoksning til i Ly af den at frembringe en fremtidig ret aaben Bevoksning – Træerne staaende i Holme – med Bundvegetation og Underskov.

Hele Kirkegaarden er indhegnet af et let Fletværkshegn, som paa de fleste Steder skjules i den eksisterende Bepantning; efterhaanden vil formentlig Skovranke o. l. Vækster dække det.

55.

Ved Anlæg og Vedligeholdelse af Gange og Veje er det tilstræbt at bevare noget af Skovstikarakteren, og det maa ønskes, at det maa lykkes at fastholde dette Princip i saa vid Udstrækning som mulig, saaledes at de i Fremtiden faar Lov at henligge uden afstukne Kanter eller Kantplantning.

Om Kirkegaardens Skovkarakter kan bevares, efterhaanden som Kirkegaarden belægges, beror paa, om Publikum kan se bort fra „det sirlige“, som ellers præger vore Kirkegaarde, og det maa f. Eks. ogsaa i det nedfaldne Løv – hvilende paa Gravene – lære at se Skønheden. Det er ogsaa af overordentlig Betydning, at Publikum kun færdes paa Veje og Gangstier, da en utvungen Færdsel mellem Træerne vil hindre en naturlig Skovbund i at vokse frem.

Foruden de almindelige Regler for Kirkegaarden er der udarbejdet nedennævnte særlige Bestemmelser, der tager Sigte paa at bevare Skovkarakteren.

Særlige Bestemmelser.

De til Gravsteder ikke udlagte Stykker behandles forstmæssigt med det for Øje ved Hjælp af den forhaandenværende unge Bøgebevoksning at skabe ret aabne Skovholme med Betingelser for Underskov og Bundvegetation ved Indplantning af Lystræer som Eg, Birk, Lærk og Skovfyr.

Baade ydre og indre Bryn holdes sluttede ved Hjælp af dertil egnede danske Buskvækster, hvortil henregnes: Vilde Roser, Hæg, Slaaen og Tjørn. I de mørke Bryn: Tax, Sitkagran, Gedeblad og Druedyld.

55. A. P. Christensen: Kapel paa Høsterkøb Kirkegaard.

De til Gravsteder ryddede Arealer tilplantes med en Underskovsvegetation, saasom Tax, Bøg, alm. Liguster og Fjælddribs, saaledes at de enkelte Gravpladser først ryddes, naar de tages i Brug.

Indhegning af de enkelte Gravsteder er overflødig, idet Gravstederne ved første Belægning ikke sælges, saa at de støder umiddelbart op til hinanden. Derved vil de mellemliggende Lodder med deres Beplantning danne en naturlig Afgrænsning.

Til Gravminder og Monumenter maa ikke anvendes hvidt Marmor og sort poleret Granit, da dette vil bryde Kirkegaardens Karakter som Skovkirkegaard.

Ved Beplantningen, der udføres paa Gravstederne, kan kun anvendes urteagtige Planter, hjemmehørende i den danske Flora, eller Kulturvarieteter deraf, som ikke har et for haveagtigt Præg. Til saadanne henregnes: Enhver Slags Bregner, Fingerbøl (*Digitalis*), Konval, Viol, Kodriver, Skovanemone, Blaa Anemone, Vedbend, stor og smaabladet, Singrøn (*Vinca*), Fredløs, Pengebladet og alm. smalbladet Dueurt og alm. Klokkeblomst (*Campanula*).

Bestemmelsen om, at de enkelte Gravsteder ikke maa indhegnes, er maaske den, der hos Publikum vil møde den stærkeste Modstand, trods dens uomtvistelige Nødvendighed. Det bestemmes, at der paa Gravstederne ikke maa opstilles Monumenter af sort poleret Granit eller hvidt Marmor. Selv om denne Bestemmelse vil forskaane Kirkegården for noget af den Urolighed og Monumentforvirring, der ellers er et Særkende for vore fleste Kirkegaarde, er det dog tvivlsomt, om Forholdet vil blive helt godt, naar der ikke for Rækkebegravelsernes Vedkommende er fastsat en Maximumshøjde for Monumenterne. I Almindelighed er det jo saaledes, at de fleste Gravmonumenter er ret pæne, naar de ses enkeltvis; det er altid det samlede Billede af en Række meget forskelligartede Monumenter, der virker uheldigt. Ved Rækkebegravelserne paa Arealet bag Kirken vil det blive muligt – trods den Isolering, der tilstræbes – at se flere Gravsteder paa engang, saa det havde sikkert her været af stor Værdi, om den Maximumshøjde paa 1 m for Monumenter, der var foreslaet af Sogneraadets Sagkyndige, var bleven gennemført.

Bestemmelsen om Beplantningen paa selve Gravstederne angiver, at kun urteagtige Planter fra den danske Flora eller Kulturvarieteter deraf maa anvendes. Dermed er altsaa alle af Kirkegaardenes almindeligst anvendte Planter afskaaret fra at komme til Anvendelse. Det Billede, man maa tænke sig af de færdigplantede Gravsteder, vil derfor sikkert blive af en særlig fin og yndig Karakter, ganske afvigende fra de voldsomt virkende Gravsteder med Buksbomkanter, Polyantharoser og Pelargonier, der er saa fremherskende paa andre Kirkegaarde.

Da der ikke tidligere her i Landet – vistnok heller ikke i Udlandet – er prøvet at indrette en Skovkirkegaard paa et Areal med en Bestand af *Løvtræer*, maa Forløbet af Udviklingen paa Høsterkøb Kirkegaard afventes med Interesse, og det maa haabes, at Birkerød Sogneraad maa faa den Tak, det fortjener, for at have gjort Forsøget, og at Resultatet maa staa Maal med de Bestræbelser, Sogneraadet og dets Sagkyndige har udfoldet.

Tanken om, at de Døde skal hvile under de danske Bøges Kroner og Graven smykkes med Skovens egen Blomsterflor, er saa smuk, at det maa forventes, at denne Form for Kirkegaard maa møde Tilslutning fra Befolkningen.

Kirkegården indviedes den 16. Juni 1933.